

ILLYÉS GERGELY

PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK ROMÁNIÁBAN – ELLENZÉKI POZÍCIÓT ÉRT A BALOLDAL MEGLEPETÉSSZERŰ GYŐZELME

Romániában 2020. december 6-án rendezték meg a parlamenti választásokat, amelyekre rendhagyó körülmények között, a koronavírus miatti korlátozások időszakában került sor. A választásokat megelőző egy évben a Nemzeti Liberális Párt (PNL) kisebbségi kormánya vezette az országot Ludovic Orban miniszterelnökkel az élen. A párt a 2020-as év elején mért¹ rekordnagyságú népszerűsége folyamatosan elolvadt, és a következő kormány összetételére vonatkozó forgatókönyvek is jelentős változásokon mentek át: míg év elején az volt a kérdés, hogy kell-e majd egyáltalán koalíciós partner a PNL-nek, a választások közeledtével az volt a kérdés, hogy elég lesz-e a Szociáldemokrata Párton (PSD) kívüli alakulatok összefogása egy stabil kormánytöbbség biztosításához.

Választási rendszer és kampány

2015-ben Romániában radikálisan módosították a választójogi szabályokat,² ehhez képest új elem már nem került be a törvénybe, így a 2020-as választásokat a 2016-ban megismert körülmények között rendezték.

Ez azt jelentette, hogy a zárt pártlistás rendszerben a mandátumokat két szinten osztották ki: először a megyékben, majd országos visszaosztás történt a töredékszavazatok alapján. A szenátorok számát 136-ban, a képviselőket 312-ben állapították meg (a gyakorlatban pedig utóbbihoz még maximum 18 speciális kisebbségi mandátum adódhat hozzá, annak függvényében, hogy hány kisebbségi szervezetnek sikerül bejutnia a parlamentbe).

1 A Sociopol közvélemény-kutatása. *Adevărul*, 2020. április 26. Letöltés helye: <https://adevarul.ro>; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

2 Új választási törvény Romániában – csak az államfő kihirdetésére vár a jogszabály. *Nemzetpolitikai Kutatóintézet elemzése*, 2015. június 27. Letöltés helye: <https://bgazrt.hu>; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

A százalékos parlamenti küszöb 5%, amihez a választási koalíciók esetében progresszívén hozzá kell számolni 3%-ot a második szervezet után, illetve még 1–1%-ot három, illetve négy vagy több párt koalíciója esetén. Az ún. „alternatív küszöb” is létezik a rendszerben: ennek értelmében egy párt akkor is bejut a parlamentbe, ha országosan nem éri el az 5%-ot, viszont legalább négy megyében megszerzi a szavazatok 20%-át. Akárcsak a korábbi alternatív küszöb, ez is kimondottan az RMDSZ számára lett kitalálva.

A magyarországi szabályozás mintájára a levélszavazás lehetősége is adott a külföldön állandó vagy ideiglenes lakcímmel rendelkező román állampolgárok számára, de ezzel a 2016-os helyzethez hasonlóan 2020-ban is rendkívül kevesen éltek, azaz a szavazás eredményére semmilyen lényegi befolyása nem volt ennek a lehetőségnek.

2016-hoz hasonlóan 2020-ban is tilos volt az óriásplakátok és molinók használata, a jelöltek nem osztogathattak semmilyen, korábban nagy előszeretettel alkalmazott üzenet-hordozót a nevükkel és pártjuk logójával (pl. írószer, műanyag zacskó, öngyújtó), a plakátok és szórólapok számát és méretét is meghatározták, továbbá szigorúan ellenőrizték a médiában megjelenő hirdetéseket is. Szintén nem lehetett költeni nagyszabású kampányrendezvényekre (koncert, mulatság), és az aktivisták közvetlen anyagi javadalmazását is megtiltották.

Ennek köszönhetően a parlamenti választási kampány megint atipikusnak volt mondható, a hivatalosan kijelölt kampányidőszakban (a választás előtti napot megelőző 30 napban) leginkább csak a közösségi oldalakon történt érdemi aktivitás, az utcákon pedig szinte csak a hivatalos plakátolóhelyeken látszott a nyoma annak, hogy hamarosan választások következnek (utóbbiakból pedig viszonylag keveset jelöltek ki). Ehhez adódott hozzá a koronavírus miatti korlátozások okozta különleges helyzet a szigorú gyülekezési szabályokkal, a zárt térben tartható rendezvények korlátozásával és azzal a jelenséggel, hogy a korábban a pártok által előszeretettel és sikerrel alkalmazott ajtóról ajtóra történő járás ezúttal a választók óvatossága miatt kevésbé lehetett hatékony.

Előzmények, politikai kontextus

A parlamenti választásokra alig több mint két hónappal a helyhatósági választásokat³ követően, december 6-án került sor egy olyan évben, amelyre rányomták bélyegüket a koronavírus miatti korlátozások, valamint a gazdasági válságkezelés és az egészségügyi rendszer súlyos hiányosságainak következményei.

3 Illyés Gergely: A 2020-as romániai helyhatósági választások eredményei. *Kisebbségi Szemle*, 2020. 5 (3). 35–59.

Már a választásokat megelőző kampányidőszak is rendhagyó volt, mivel minden a koronavírus-járvány kezeléséről szólt. A kormányzati intézkedéseket egyedül a kormányzó PNL és az alakulat tényleges vezetőjeként pozícionálódott Klaus Iohannis államfő nem támadta, az összes többi párt valamilyen szinten bírálatokat fogalmazott meg a kormány járványkezelése vagy a gazdaságot és társadalmat érintő intézkedések okán. Ráadásul erre az időszakra esett a több halálos áldozattal járó Piatra Neamț-i kórháztűz,⁴ amely óriási visszhangot váltott ki, és rávilágított a román egészségügy valós helyzetére. Ennek kapcsán természetesen a kormány lemondását kérte a PSD, de a Mentsétek meg Romániát-PLUS (USR PLUS) Nagyszeben karanténba helyezését sürgette, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) pedig a vásárcsarnokok bezárása miatt illetve kemény szavakkal a kormányt. Az elhibázott járványkezelés mellett a másik visszatérő vád a kormánypárttal szemben az volt, hogy a 2021-es költségvetést azért nem hajlandó beterjeszteni csak a választások után, mert komoly adóemeléseket tervez, továbbá csökkentené a nyugdíjakat és a közalkalmazottak fizetését.⁵ A PNL ezt tagadta, és reakcióként Iohannis elnök az EU-tól érkező 30 milliárd eurót mutatta fel mint a következő évek fejlesztési forrásául szolgáló összeget.

Mindez a kormány és a kormánypárt népszerűségére egyértelműen negatív hatást gyakorolt, és Ludovic Orban maga is tisztában volt vele, hogy csak a népszerűségcsökkenés mértéke lehet kérdéses, ezért Klaus Iohannis államfő a kezébe vette az irányítást, és gyakorlatilag a párt vezetőjeként beszállt a kampányba: a miniszterelnökkel együtt adták át a félig elkészült autópálya-szakaszokat, és megpróbálták a járványügyi adatokról elterelni a figyelmet.⁶ Ennek érdekében már az oltási kampányról beszéltek napi szinten, annak megszervezéséről, kommunikációjáról, a beoltási sorrendről. Iohannis a kampányban napi rendszerességgel tartott sajtótájékoztatókat, amelyeken soha nem mulasztotta el megnevezni az ellenséget, és minden rossz forrását: a Szociáldemokrata Pártot (PSD). A kampány során az államfő teljesen kendőzetlenül a PNL vezetőjeként jelent meg, és minden fontos bejelentést ő tett meg, ezzel tulajdonképpen vállalta a felelősséget is az intézkedésekért. Ennek nyilván az volt a célja, hogy az őt övező, még mindig magas bizalom átrakódjon a pártra, segítve azt a választásokon.

Eközben a PSD azt a stratégiát választotta, hogy eltüntette a párt képviselőjelölt-listáiról is a Liviu Dragnea volt pártelnökhöz köthető neveket vagy azokat a Dragnea-korszakban fontos politikusokat, akik akkor fontos kormány- vagy parlamenti pozíciókat töltöttek

4 Tűzeset a Piatra Neamț-i kórház intenzív osztályán. *Mediafax*, 2020. november 14. Letöltés helye: www.mediafax.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

5 Ludovic Orban: Nem emeljük az adókat. *Mediafax*, 2020. november 9. Letöltés helye: www.mediafax.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

6 Klaus Iohannis a BRUA-vezeték építési területén. *Digi 24*, 2020. november 28. Letöltés helye: www.digi24.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

be. A párt kommunikációját teljesen a kormány járványellenes intézkedéseinek bírálata alá állították át, és ennek érdekében két neves orvost is megnyertek képviselőjelöltnek: Alexandru Răfăla virológust, Románia képviselőjét a WHO igazgatótanácsában, illetve Adrian Streinu-Cercel, az egyik fővárosi járványkórház orvos igazgatóját. A két szakember a járvány miatt az előző félévben rendszeresen szerepelt a médiában, ismertségük és kedveltségük is nagy volt, ráadásul hitelesen tudták ostromozni a kormány zavaros és sokszor következtelen intézkedéseit, mint a városok teljes karanténba helyezését vagy a beltéri vásárcsarnokok bezárását.⁷ Ez utóbbi óriási elégedetlenséget váltott ki, mivel éppen az őszi betakarítást követően került rá sor, ami sok vidéki embernek okozott egzisztenciális problémát, miközben a szupermarketek nyitva maradhattak.

A Dan Barna és Dăciac Cioloș vezette USR PLUS szövetség kettős stratégiát próbált követni: nem mondtak le az elmúlt években alkalmazott PSD-ellenes üzeneteikről, de közben a kormánypártot és annak járványkezelését is megpróbálták kritikával illetni, magukat tüntetve fel a régi pártok minden rossz beidegződésétől mentes alakulatnak. Persze eközben nem tudták megkerülni azt sem, hogy egyértelműen látszott: a választások után a kormányra lépésre vonatkozó egyetlen esélyük a PNL-vel való összefogás lesz, ezért csak óvatosan, szőrmentén bírálták a kormányt és az államfőt.

A kisebb pártok, mint a Traian Băsescu nevével fémjelzett Népi Mozgalom Párt (PMP) és a Victor Ponta vezette Pro Románia Párt szintén a járvánnyal kapcsolatos intézkedéseket bírálták, de hangjuk sokkal gyengébb volt, mint a PSD erre vonatkozó kritikái. A Pro Románia Párt (kiegészülve az ALDE maradékával) Victor Ponta építette a kampányát, aki folyamatosan azzal az állítással jelent meg, hogy a PNL és a PSD tulajdonképpen ugyanaz, és van egy egyezség a két nagy párt között. Ezért ők azokra a szavazókra számítottak, akik valamilyen oknál fogva kiábrándultak mindkét alakulatból. Nyilván elsősorban a PSD-ből kiábrándultakra számítottak, de a helyzetüket megnehezítette, hogy Marcel Ciolacu PSD-elnök is újratervezésről és a párt megújulásáról beszélt. A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) is az egészségügyi helyzetre helyezte ki a kampányát, hiszen a magyarokat is elsősorban ez az ügy foglalkoztatta.

A választások előtt alapvetően abból indult ki minden párt, hogy a PNL köré fog épülni a következő kormány (Ludovic Orbannal a miniszterelnöki székhelyen vagy nélküle), és csak az lesz a kérdés, hogy a parlamenti többséghez milyen pártokra lehet még szüksége a nemzeti liberálisoknak.⁸ A kis pártok parlamenti bejutása nemcsak abban a tekintetben volt fontos, hogy számolni lehet-e velük a koalíciókötésnél, hanem a visszaosztott mandátumok

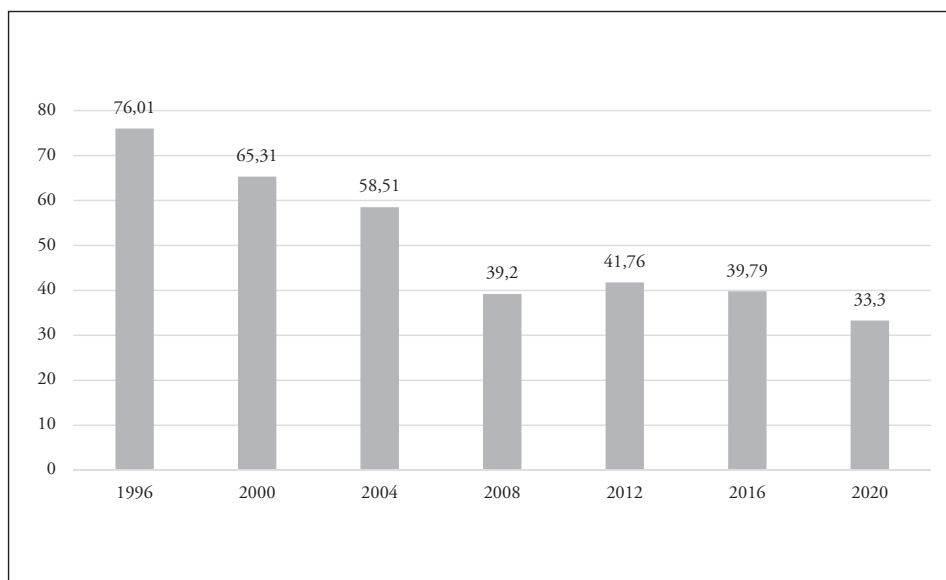
7 Nyitva lehetnek a piacok a sürgősségi állapotban. *Mediafax*, 2020. november 10. Letöltés helye: www.mediafax.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

8 A PNL vezet a felmérésekben. *Mediafax*, 2020. december 2. Letöltés helye: www.mediafax.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

miatt is. A legfőbb kérdés az volt a választások előtt, hogy az USR PLUS-ra szükség lesz-e a stabil kormányzáshoz, vagy ki tudják hagyni őket a koalícióból, és ha igen, akkor pedig milyen árat kell ezért fizetnie a PNL-nek, például Victor Ponta pártjának valamilyen szintű támogatása kell-e hozzá.

Részvételi arány

A választásokon a részvételi arány alacsony volt, országosan csupán a szavazati joggal rendelkező állampolgárok 33,3%-a adta le szavazatát. Az eddigi parlamenti választások részvételi aránya is alacsony volt, ez a szint azonban azokhoz képest is kiugróan alacsonynak tekinthető. Fontos megjegyezni, hogy a 2008-as választások óta – amióta az elnökválasztást nem a parlamenti választásokkal egy időben szervezik – nagyságrendileg ugyanolyan alacsony mértékben járulnak az urnák elé a választók.

1. ábra: A hivatalos részvételi arány alakulása a parlamenti választásokon (%)

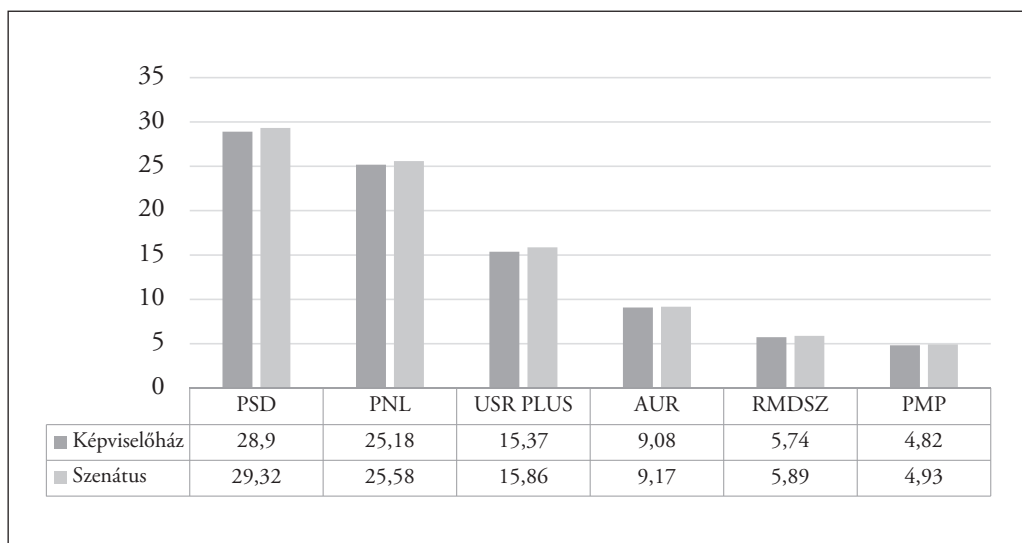
A legmagasabb részvétel főként déli megyékben volt tetten érhető, mint Mehedinți, Gorj, Olt és Teleorman, de például Bihar megyében is kiemelkedően magas, 37,32%-os volt a részvétel és Hargita megye is megközelítette ezt az adatot 37,25%-kal. A legalacsonyabb részvétel egyes moldvai és déli megyékben volt tapasztalható, Iași, Bákó, Vaslui, Tulcea és Ialomița megyékben nem haladta meg a 26–27%-ot. A magyarok által jelentős

számban lakott megyékben mindkét véglet megtalálható volt, a már említett Bihar és Hargita megyén kívül Szilágy és Kolozs megyékben is meghaladta az országos átlagot a részvétel, míg Kovászna, Maros és Szatmár megyékben elmaradt attól.

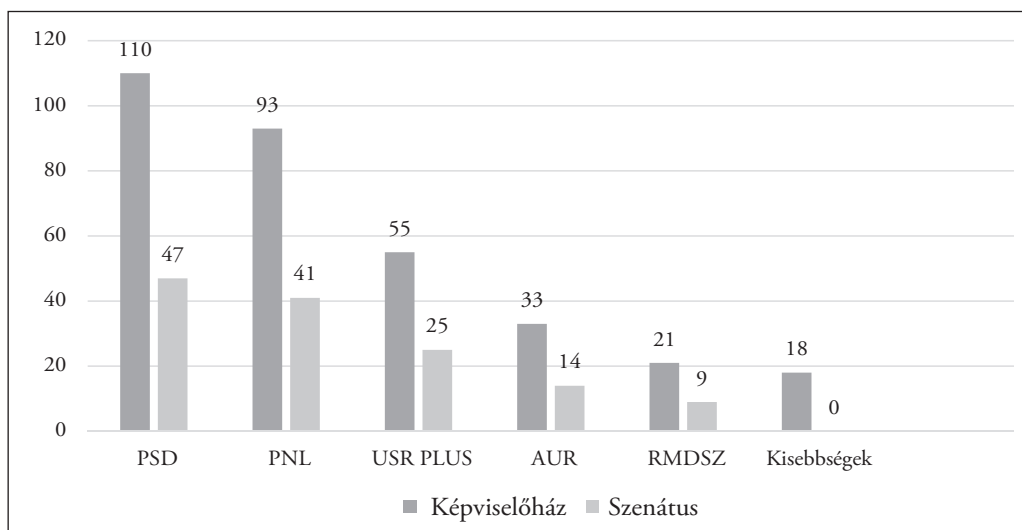
A rendkívül alacsony részvétel egyrészt beilleszkedik a három évtizedes trendbe, másrészt a koronavírus-járvány miatti lezárások és félelem is szerepet játszhatott a további csökkenésben. Fontos látni, hogy a szeptemberi helyhatósági választások idején sokkal kedvezőbb járványügyi adatok voltak, és a lezárások mértéke sem érte el a decemberi szintet, ezért várható volt, hogy a részvétel alul fogja múlni a megszokott szintet is. Ez a megszokott szint pedig már amúgy is alacsony, ami pedig a politikából és a pártokból való kiábrándultságnak tulajdonítható: a lakosság nagy része már elvárásokat sem táplál a politikusok irányába, ezt az attitűdöt tudják megtörni öt évente az elnökválasztások, amelyeken a magasabb részvétel annak a személynek szól, akitől a politikai élet gyökeres átalakítását várják a választók. A parlamenti választásokon ez a remény nem mozgósítja a szavazókat, mivel a pártokban már nem bíznak, ezt a helyzetet pedig úgy tűnik, hogy új pártok megjelenése nem, csak egy sikeres négyéves kormányzati időszak tudná megváltoztatni.

Országos eredmények

A választásokra december 6-án került sor a várakozásoknak megfelelően rekordalacsony, 33,3%-os részvétel mellett. Nagy meglepetésre a PSD 28,9/29,32%-kal (képviselőház/szenátus) megnyerte a választásokat, a PNL csupán 25,19/25,58%-ot szerzett, harmadik helyen pedig az USR PLUS végzett 15,37/15,86%-kal. Óriási meglepetésre a közvéleménykutatások által 2–3%-ra mért szélsőjobboldali, ultrakonzervatív és a Román Ortodox Egyház erőteljes támogatását élvező Szövetség a Románok Egyesüléséért (AUR) 9,08/9,17%-kal negyedik helyen végzett, az RMDSZ pedig hozva a papírformát 5,74/5,89%-kal átlépte az 5%-os bekerülési küszöböt. Nem sikerült ez a bravúr a PMP-nek és a Pro Romániának, előbbi nagyon kevéssel maradt a küszöb alatt, 4,82/4,93%-ot szerzett, utóbbi kiesése már egyértelműbb volt, 4,09/4,13%-ot kapott.

2. ábra: A 2020-as parlamenti választások eredménye (%)

3. ábra: A mandátumok alakulása a parlament két házában

A PSD győzelme meglepetésnek tekinthető, de nem az általa elért közel 30% a meglepő, hanem az, hogy a PNL csak 26%-ot kapott. A kormánypart nagyon leszerepelt, amit Klaus Iohannis személyes kampányolása sem tudott ellensúlyozni, ezért a vereség felelőssége most először az államfő vállát is nyomja. A felmérésekben a választásokat megelőző hetekben látni lehetett a tendenciát, hogy a PSD támogatottsága növekszik és a PNL-é csökken, de ekkora különbséghez nyilván az alacsony részvétel is kellett. Úgy tűnik, hogy a PSD megint

megmozgatta a hagyományos támogatóit, míg a PNL szavazóinak egy része a korlátozások és a kormány következtelen járványellenes intézkedései miatt otthon maradt. Még egy fontos adalék volt, és ez kampánystratégiai kérdés: Iohannis és Ludovic Orban a választásokat megelőző hónapokban azt kommunikálta, hogy bármi legyen is a választások eredménye, az elnök nem nevez ki miniszterelnök-jelöltet a PSD soraiból. Ez demotiválhatta a PNL-szavazókat, akik így inkább otthon maradtak.

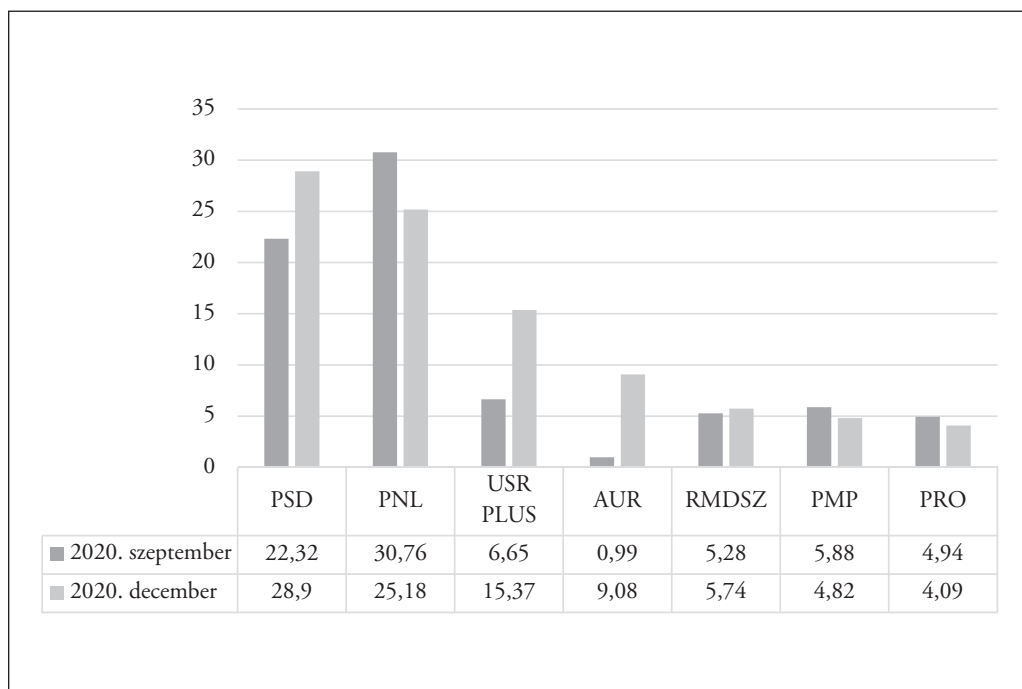
A PSD stratégiája bejött: a Dragnea-korszakkal való szakítás és a vitatott emberek listáról való kizárása miatt (Codrin Ștefănescu, Liviu Pleșoianu, Șerban Nicolae, Florin Iordache) úgy tűnik, hogy alaposan megcsappant a Pro Románia támogatottsága, amely Călin Popescu-Tăriceanu-t háttérbe tolva Victor Ponta arcképével kampányolt. Mivel a PSD bírálata ebben a helyzetben már nem volt elég, Pontának megpróbálkoztak azzal, hogy a járvány miatti válságban csak Ponta a megbízható miniszterelnök, de ez láthatóan csődöt mondott, a Pro Románia alapító elnöke ezért bejelentette visszavonulását.

Az USR PLUS eredménye sem számít jónak, nem is annyira a 15%-os szavazati arány miatt, hanem mert ilyen alacsony részvétel mellett, amikor az idősök félve mentek el szavazni, nem tudtak jobb eredményt hozni. Bizonyos megyékben (Brassó, Temes) most is jól szerepeltek, ezáltal a PNL rossz eredményében jelentős szerepet játszottak, de országosan nem tudtak kitörni a középpárti státusból.

Az RMDSZ eredménye a papírformát hozta, a magyarok részvételi csökkenése lekövette a románok viselkedését, ez pedig arányos eredményt hozott.

Az AUR óriási meglepetésre ért el kiváló eredményt, a felmérések nem mutatták korábban az előretörésüket, csak a választásokat megelőző hetekben.

Mielőtt a parlamenti választási eredményeket összehasonlítjuk a 2020-as helyhatósági választások eredményeivel, mindenképpen fontos leszögezni, hogy a részvételi arány tekintetében jelentős különbség van a két választás között: a helyhatósági választásokon 46,62%-os, a parlamentin 33,3%-os volt a részvételi arány, tehát a decemberi részvétel a szeptemberi 71,42%-a volt. Megjegyzendő, hogy ez az arányszám négy évvel ezelőtt, a 2016-os választások esetében 82,6% volt. Abszolút számokban ez úgy néz ki, hogy a szeptemberi választásokon 7 193 985 választó, míg a decemberi voksoláson 5 908 364 választó jelent meg az urnáknál. Itt a különbség tehát 1 285 621 szavazó. A 4. ábrán a szavazatarányok, a helyhatósági választási eredmények esetében a megyei listákra leadott voksok, a parlamenti választások esetében a képviselőházi listákra leadott voksok szerepelnek.

4. ábra: A 2020-as helyhatósági és parlamenti választások eredményének összehasonlítása (%)

Látható, hogy az alig több mint két hónap különbséggel megrendezett két választás eredményei jelentősen eltérnek egymástól, de ennek okai minden párt esetében eltérőek lehetnek.

A PSD növekedése nem is akkora növekedés, tekintve, hogy az őszi helyhatósági választásokon a párt számos esetben nem a saját neve alatt indult, akkori valós támogatottsága ezért jóval nagyobb a jelzettnél, tulajdonképpen sokkal közelebb áll a decemberben elért 29%-hoz. A PNL esetében a visszaesés legvalószínűbb magyarázata az, hogy a járványellenes intézkedések következtetlensége vagy egyszerűen csak azok ténye miatt sok választó elfordult a párttól, és ők nem mentek el szavazni. Az USR PLUS valós támogatottsága a parlamenti választásokon mutatkozott meg, a helyhatósági megmérettetésen sok településen nem indítottak jelöltek, ezért az az eredmény országosan nem volt releváns. A kisebb pártok eredményeiben már nem voltak akkora eltérések, de a PMP és a Pro Románia is éppen annyi támogatót veszített, amennyi a parlamentből való kiesésüket jelentette. Míg előbbi esetében Traian Băsescu visszafogottabb kampánya, utóbbinál az jelenthette a különbséget, hogy a PSD-ből korábban kiábrándult szavazók még nagyobb mértékben visszatértek a párthoz. Az AUR eredménye óriási meglepetést jelentett és talán bővebb kifejtést is megér.

A párt 2019 szeptemberében alakult, alapítója és társelnöke George Simion,⁹ a Moldova Köztársaság és Románia egyesüléséért nagyjából 8 éve küzdő aktivista, aki indult a 2019-es EP-választáson és 1,29%-ot, 116 ezer szavazatot szerzett. Az aktivistát 2015-ben öt évre kitiltotta Kisinyov, mert egyesüléspárti tüntetést szervezett. Ezt követően Romániában szervezte meg ezeket a rendezvényeit, nyíltan a Nagy-Románia Párt hívének vallotta magát, de közel állt a Traian Băsescu-féle Népi Mozgalom Párthoz és a PSD bizonyos politikusaihoz is.

A párt másik társelnöke még nála is érdekesebb figura, Claudiu Târziu¹⁰ neve akkor vált ismertté, amikor a Koalíció a Családért civil szervezet vezetőjeként aláírásokat gyűjtöttek és népszavazást szerveztek a meglegházasság engedélyezése ellen. Akkor azt mondta, hogy szerinte azok a pártok, amelyek nem támogatják ezt, és bojkottálják a népszavazást, elárulják a román családokat. A népszavazás végül érvénytelen lett, de az ortodox egyház számára talán itt lett nyilvánvaló, hogy a jelenlegi politikai pártok közül egyik sem áll ki mellettük. Maga Târziu a kétezres évek elején a *Rost* nevű, ortodox egyházhoz közel álló kiadványt alapította és szerkesztette, valamint végig élvezte az egyház támogatását.¹¹ A lapot a „*nemzeti és keresztény újjászületés*” szócsövének nevezte, de gyakran jelentek meg benne a legionárius eszméket dicsőítő írások. Saját blogján több esetben kifejezte egyetértését Corneliu Zelea Codreanu, a legionárius mozgalom egykori vezetőjének eszméivel. A kampányban Târziu a pártját rendszerellenes, a képmutató pártok ellen harcoló, a nemzeti érdeket szem előtt tartó, és a politikai osztály megreformálását célzó alakulatként írta le.

Az AUR-ban tehát egymásra talált a George Simion-féle egyesüléspárti áramlat és Târziu révén az ortodox egyház befolyása,¹² ezt egészítették ki azok a kalandorok, akik egykor a Nagy-Románia Pártban (PRM) politizáltak, de kiszorultak a közéletből, vagy azok, akik esetleg nyugdíjas volt titkosszolgálati emberként bármikor készek voltak részt venni egy ilyesfajta mozgalomban: látszik, hogy egyes megyékben volt securitetés vagy SRI-s tisztek is rajta voltak a parlamenti listákon.

Dan Tănase hírhedt magyarellenes blogger és hivatásos pereskedő is belekerült ebbe a társaságba, láthatóan eltávolodott az időközben befolyását elvesztő Codrin Ștefănescu volt PSD-s embertől, aki Liviu Dragnea börtönbe kerülése után nem tudta és talán nem akarta támogatni Tănásét.

9 Kicsoda George Simion, a választások nagy meglepetése? *Digi 24*, 2020. december 7. Letöltés helye: www.digi24.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

10 Kicsoda Claudiu Târziu a CV-je alapján és nemcsak? *DC News*, 2020. december 8. Letöltés helye: www.dcnews.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

11 Kicsoda Claudiu Târziu? Homofób nyilatkozatok és abortuszellenesség, legionárius szimpátiák. *Libertatea*, 2020. december 7. Letöltés helye: www.libertatea.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

12 Az Ortodox Egyház mint az AUR sikerének motorja. *G4Media*, 2020. december 9. Letöltés helye: www.g4media.ro; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

Fontos leszögezni, hogy bár az AUR-ban valóban hemzsegnak a magyargyűlölő emberek vagy olyanok, akik készek a magyarokat is gyűlölni, ha ez hoz valamit a konyhára, de a párt mostani sikere szerencsére nem ennek köszönhető. Inkább ott lehet megfogni ennek a meglepő eredménynek a magyarázatát, hogy a járványellenes intézkedések miatti tiltakozások és a maszk- és oltásellenesség jelentős támogatói táborot gyűjtött Romániában, de egyik párt sem vállalta fel ezeket a gondolatokat. A médiába sem lehetett bekerülni vele, teljesen idiótaként kezelték ezt a kört, és nem adtak nekik megjelenési lehetőséget. Az AUR viszont a közel 400 ezres Facebook-oldalán ezeket a gondolatokat népszerűsítette, maszkellenes tüntetést szervezett Bukarestben, és a legfontosabb: egyedüli pártként kiállt az ortodox egyház mellett és segített megszervezni a Szent András-napi zarándoklatot. Tehát a politikai pártokban csalódott, a vírustagadókat, oltáselleneseket egybefogó mozgalommá fejlődött nagyrészt az internetes közösségi oldalakon, és az ortodox egyház hathatós támogatásával.

Az AUR és az ortodox egyház kapcsolata rendkívül szoros, több pópa a közösségi médiában buzdította szavazásra a híveket, és ha megnézzük, hogy mely megyékben ért el különösen jó eredményeket a párt, akkor ezek a megyék egybeesnek azokkal, ahol a családról szóló népszavazáson magas volt a részvétel. Az ortodox egyház tehát teljes mellszélességgel beállt az AUR mögé, Claudiu Târziu társelnök maga is úgy fogalmazott, hogy végre az egyház felismerte, hogy nem egyik-másik politikai pártban kell szövetségeseket keresnie, hanem saját embereiknek kell alapítaniuk egy pártot.

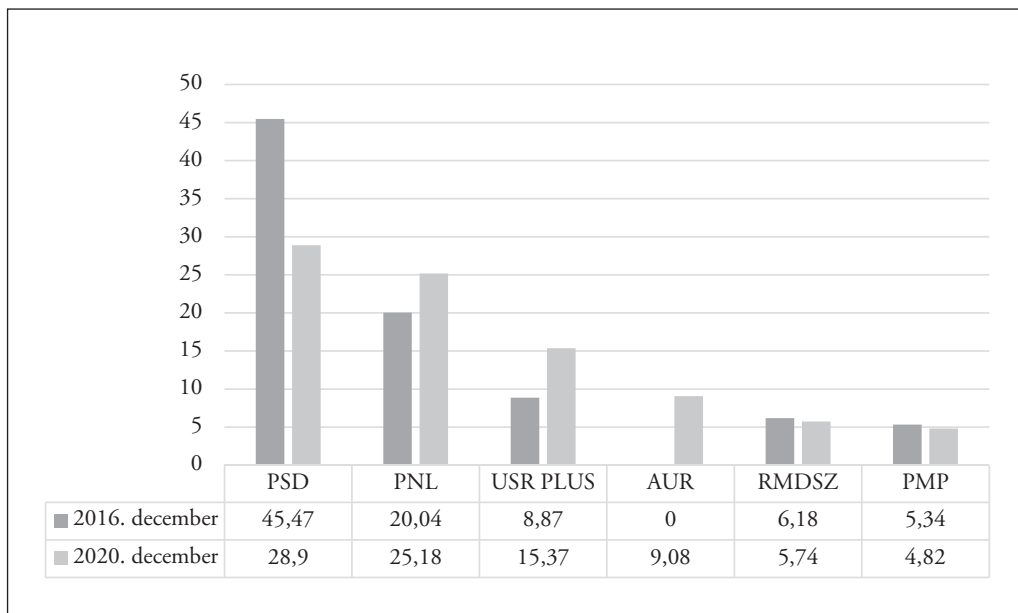
Voltak arra utaló jelek, hogy ez a párt jó eredményt érhet el, de senki sem vette komolyan őket, a közvélemény-kutatók magyarázkodtak, hogy csak a választások előtt két héttel jelent meg náluk a kutatásokban a párt, de még akkor sem jelentették meg a nyilvános jelentéseikben, mert valószínűleg féltek tőle, hogy a médiában szereplő szakértők megkérdőjelezzék a hozzáértésüket. Az ortodox egyház viselkedése is megkongatta a vészharangot, a szervezet a Szent András-napi zarándoklat kérdésében teljesen szembement a kormánnyal és a szabályokkal, maga Teodosie ortodox érsek pedig arról beszélt, hogy a politikai pártok már nem figyelnek az egyház szavára, de majd az egyház megmutatja az erejét.

Tehát az AUR a járvány miatti közhangulatot kihasználva, az ortodox egyház hathatós támogatásával, különböző szervezeti háttérrel és prioritási listával rendelkező embereket összegyűjtve, a Facebook mozgósítási képességét maximálisan és ügyesen kihasználva¹³ ért el jó eredményt, ami a rendkívül alacsony részvétel miatt még nagyobbnak tűnik. Az eredménye tehát nem a magyarellenességnek köszönhető, hanem a fent részletezett körülményeknek és okoknak, de a párt politizálására a jövőben természetesen erőteljesen

13 Hogyan vált az AUR a negyedik politikai erővé? *Recorder*, 2020. december 10. Letöltés helye: <https://recorder.ro>; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

rányomhatja majd a bélyegét a magyarellenesség, ráadásul a szervezet hátteret és anyagi forrásokat biztosíthat az olyan alakoknak, mint Dan Tănase, és az olyan akcióknak, mint az úzvölgyi temetőfoglalás.

A 2016-os és a 2020-as parlamenti választásokat is összehasonlíthatjuk egymással, a részvételi arányok közötti különbség itt kisebb, négy éve 39,79%, most decemberben pedig 33,36% volt ez az adat.

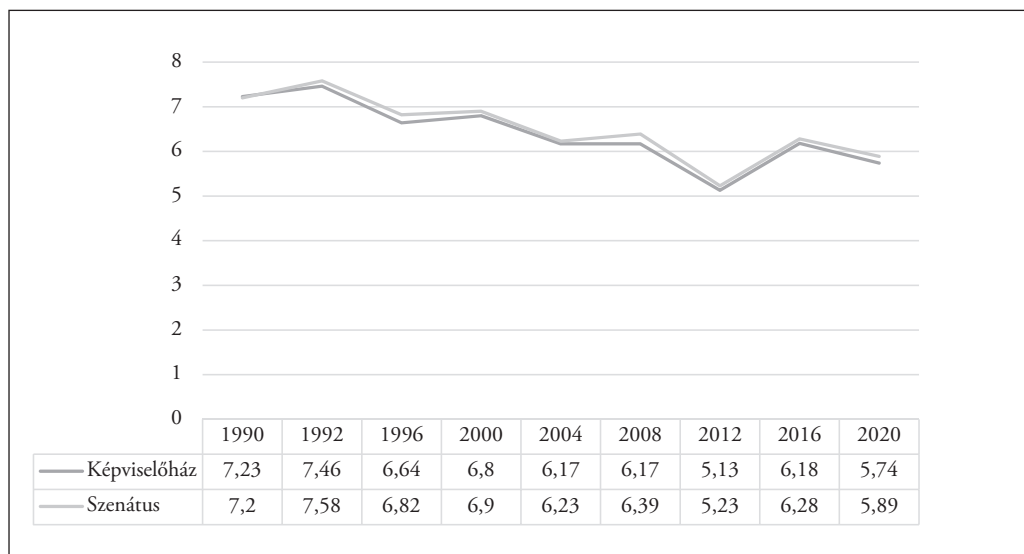
5. ábra: A 2020-as parlamenti és a 2016-os parlamenti választások eredményének összehasonlítása (%)

Ebből az összehasonlításból inkább csak az látszik, hogy a PSD 2016-os eredménye¹⁴ volt a kiugró adat, és a párt 2020-ban visszatért arra a szintre, ahol az előző két évtizedben általában volt. Az USR PLUS megduplázta az eredményét, az RMDSZ kissé rosszabb eredményt ért el, a PMP pedig kiesett a parlamentből. Végül az AUR egy teljesen új, korábban nem hallott hangot vitt be a román parlamentbe, hiszen a párt valószínűleg nem a Nagy-Románia Párt politizálásának felmelegítését szeretné megvalósítani és nem is a gyorsan felszámolódott Dan Diaconescu Néppárt meghatározhatatlan irányvonalát folytatná, hanem egy Romániában korábban nem látott, ultrakonzervatív ideológiát építene fel.

14 Illyés Gergely – Székely István Gergő: Parlamenti választások Romániában – stabil baloldali többség, megosztott ellenzék. *Kisebbségi Szemle*, 2017. 2 (1). 33–59.

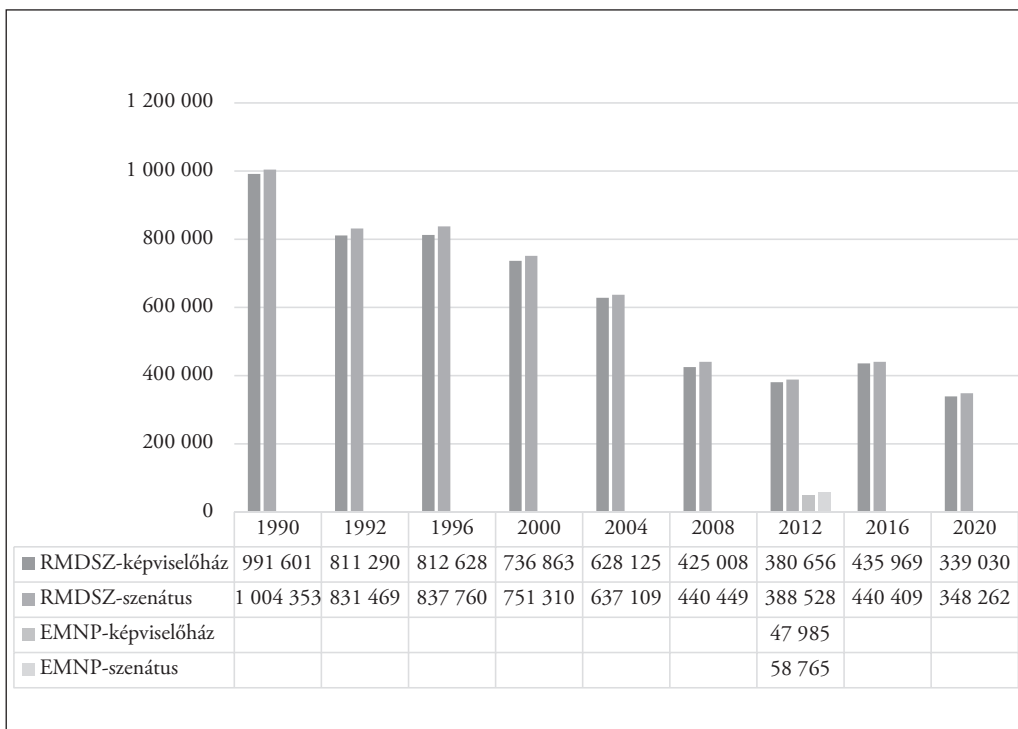
Magyar eredmények

A Magyar Polgári Párt (MPP) és az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) szövetségéből alakított Erdélyi Magyar Szövetség (EMSZ) számára két biztos befutó helyet átengedő RMDSZ listáira 339 030 (képviseelőház), illetve 348 272 (szénátus) érvényes szavazat érkezett, ez az összes voks 5,74, illetve 5,89%-a. Ezzel az eredménnyel az RMDSZ az ötödik legnagyobb frakciót alkotja a parlamentben 21 képviselővel és 9 szenátorral. Az előző ciklust a szervezet szintén 21 képviselővel és 9 szenátorral kezdte. A 2016-os eredmény után, amely megtörte a csökkenő trendet és a 2004-es és 2008-as eredmények szintjére emelte vissza az RMDSZ szavazatarányát, most újabb csökkenés figyelhető meg, de ez még mindig jobb eredményt jelent, mint a 2012-es.

6. ábra: Az RMDSZ eredményei az eddigi parlamenti választásokon (%)

Érdeemes megnézni az RMDSZ eddigi parlamenti választásokon elért eredményeit abszolút számokban is, kiegészítve az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) 2012-es eredményeivel.

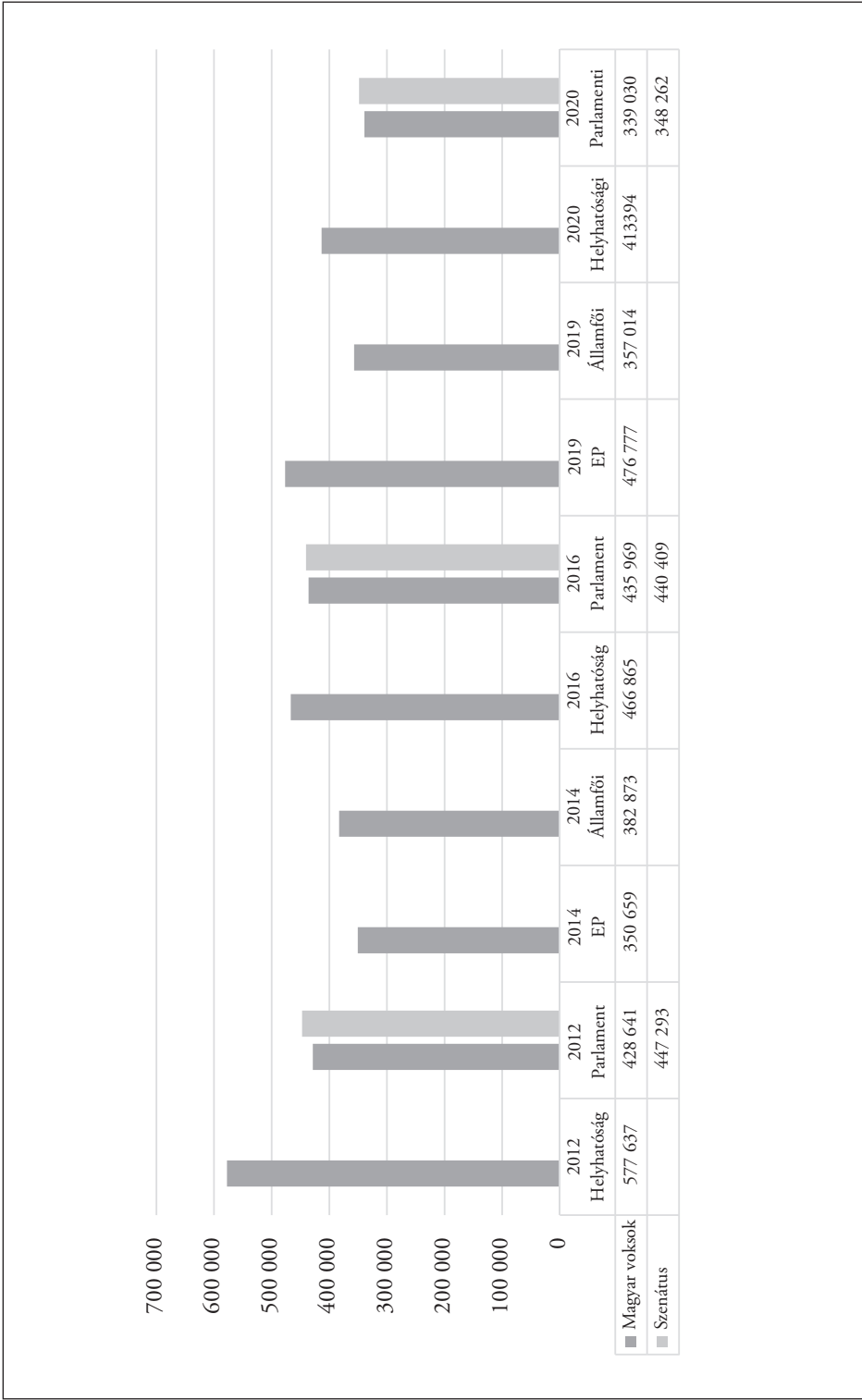

7. ábra: Az RMDSZ és az EMNP eredményei az eddigi parlamenti választásokon

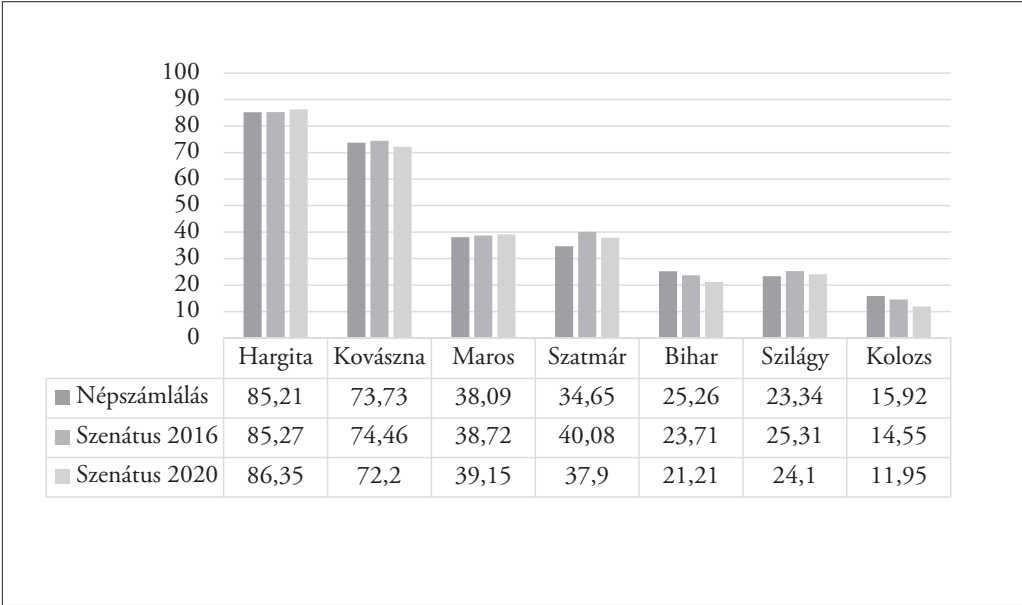
Abszolút szavazatszámában az RMDSZ 2020-as parlamenti eredménye a legalacsonyabb az utóbbi 30 évben. Még a 2012-es évben is nagyjából 40 ezerrel több voksot kapott a szervezet, pedig akkor az EMNP személyében ellenfele is volt a voksoláson. Most az összefogás ellenére alakult ki ez az alacsony szám, amely nyilván összefügg a járványhelyzettel is, de talán nagy hiba lenne mindent a lezárásokra és az azok miatti társadalmi felháborodásra fogni.¹⁵

Amennyiben az elmúlt nyolc év összes választásán magyar szervezetekre vagy jelöltekre leadott voksokat hasonlítjuk össze, látszik, hogy a mostani eredmény abszolút számban jelentősen elmarad az összes választási eredménytől, egyedül a 2014-es EP-választás és a 2019-es államfőválasztáson leadott magyar szavazatok számát tudja megközelíteni, de azokat is alulról.

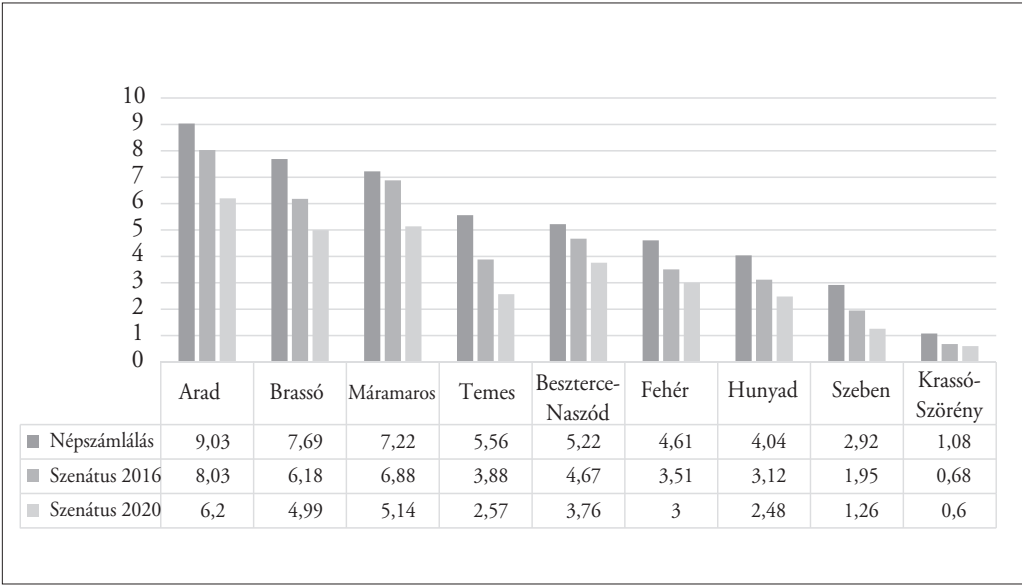
15 „Fogy a magyar, de nem fogy ennyire gyorsan” – Székely István Gergő politológus az RMDSZ gyenge szórványbeli szerepléséről. *Krónika*, 2020. december 16. Letöltés helye: <https://kronikaonline.ro>; letöltés ideje: 2021. 02. 15.

8. ábra: Az összes magyar politikai alakulat eredménye az elmúlt évek választásain

9a. ábra: Az RMDSZ eredménye a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben a 2020-as és a 2016-os parlamenti választásokon, valamint a magyarok aránya az adott megyékben a 2011-es népszámlálás szerint (%)

9b. ábra: Az RMDSZ eredménye a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben a 2020-as és a 2016-os parlamenti választásokon, valamint a magyarok aránya az adott megyékben a 2011-es népszámlálás szerint (%)

Összehasonlítva az RMDSZ erdélyi megyékben elért eredményeit az adott megyében élő magyarok arányával a 2011-es népszámlálás adatai¹⁶ szerint az látszik, hogy az RMDSZ listái jó eredményt értek el Szatmár megyében, ahol a rájuk érkező szavazat az etnikai arányt meghaladta. Az etnikai arány közelében van a két magyar többségű megye, Hargita és Kovászna, valamint Maros és Szilágy megyék eredménye. Rossz eredményt ért el Bihar és Kolozs megye, jelentősen kevesebb voks érkezett az RMDSZ listáira, mint a magyarok aránya. Tájegységek tekintetében általánosságban elmondható, hogy Partium – Bihar kivételével – és Székelyföld az etnikai arány közelében teljesített, ám Közép-Erdély és a szóránymagyarság jóval gyengébben szerepelt.

Amennyiben a szavazatszámok változását nézzük a 2016-os és a 2020-as, RMDSZ-re leadott voksok vonatkozásában, akkor a következő aggasztó jelenség látszik: az természetes, hogy mindenhol jelentős szavazatcsökkenés következett be, de az már nem az, hogy a 19,33%-os országos részvételi csökkenésnél szinte mindenhol magasabb arányban. Egyetlen kivétel Hargita megye, ahol a szavazatcsökkenés megállt 15,66%-nál. Az országos átlag közelében van még Kovászna, Maros, Szatmár, Szilágy és Bihar megye is, tehát a partiumi és a székelyföldi megyék. A szórányban és Kolozs megyében ez a csökkenés már jóval nagyobb, helyenként meghaladja a 40%-ot is, tehát duplája az országos adatnak. Ezen a csoporton belül most Arad, Temes, Hunyad és Szeben megye teljesített legrosszabbul.

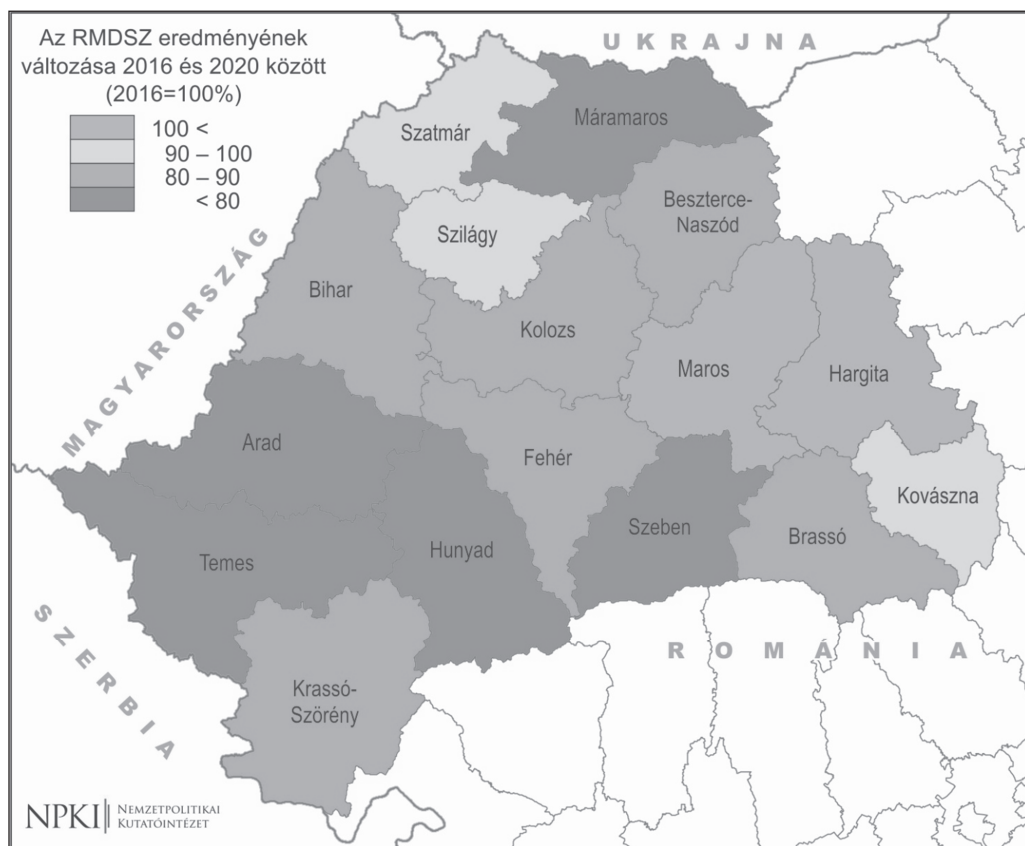
16 A népszámlálás előzetes eredményeit használtuk, ugyanis ezeket realisabbnak tartjuk, mivel nem tartalmaznak az utólag hozzáadott kiegészítéseket, amelyek nem tartalmaztak információt a népesség etnikai hovatartozásáról és ezáltal felduzzasztották az ismeretlen etnikumúak arányát.

Megye	2016, képviselőház	2020, képviselőház	Különbség,%
Hargita	99 375	83 819	-15,66
Kovácszna	50 135	38 457	-23,3
Maros	68 564	54 108	-21,09
Szatmár	42 957	33 237	-22,63
Bihar	50 403	38 462	-23,7
Szilágy	21 189	16 769	-20,86
Kolozs	34 634	24 577	-29,04
Arad	10 869	6 814	-37,31
Brassó	11 825	8 099	-31,51
Máramaros	8780	6 190	-29,5
Temes	8316	4 731	-43,11
Beszterce-Naszód	4376	2 935	-32,93
Fehér	4135	3 050	-26,24
Hunyad	4714	2 982	-36,75
Szeben	2559	1 393	-45,57
Krassó-Szörény	618	422	-31,72

1. táblázat: A 2016-os és 2020-as parlamenti eredmények az RMDSZ szempontjából, megyék szerint

Az alábbi térkép az RMDSZ megyei eredményeinek¹⁷ változását jeleníti meg a 2016-os és a 2020-as választásokon:

¹⁷ A szenátusi listákra leadott voksok arányának tekintetében

10. ábra: Az RMDSZ megyei eredményeinek változása a 2016-os és a 2020-as választásokon

A térképen is látszik, hogy egyedül Hargita és Maros megyében tudott növekedni az RMDSZ-re leadott szavazatok aránya, Kovászna, Szatmár és Szilágy megyékben pedig a csökkenés mértéke nem érte el a 10%-ot. A legnagyobb, több mint 20%-os csökkenés pedig Arad, Máramaros, Temes, Hunyad és Szeben megyékben volt. Ez a térkép is arra mutat rá, hogy leginkább azokban a térségekben tudja megőrizni támogatottságát a Szövetség, ahol többségben vagy jelentősebb számban élnek magyarok. A szórványmegyékre újra a masszív szavazatvesztés a jellemző még 2016-hoz képest is. Megjegyzendő, hogy akkor, a 2016-os választásokon is hasonló trendek voltak megfigyelhetők.

Következtetések

A választások eredményeképpen ötpártivá alakult parlamentben nem maradt sok kérdés a következő kormány politikai színezetére vonatkozóan: egyértelművé vált, hogy a PNL csak az USR PLUS-szal és az RMDSZ-szel közösen alkothat kormány, amelyet szavazataival támogathat a parlamentben a nemzeti kisebbségi képviselők frakciója is. A PSD-vel való együttműködést minden párt elutasította, nehéz is lett volna másként viselkedni, miután az elmúlt négy évet a PNL, az USR PLUS és Klaus Iohannis államfő is a szociáldemokratákkal szembeni harcra építette fel. Bár a PSD a választások megnyerésére hivatkozva magának kérte a miniszterelnöki tisztséget az államfőtől, valójában maga is tudta, hogy ez a kérése nem talál meghallgatásra, és ellenzéki politizálásra kell berendezkednie. Az AUR-ral való együttműködést is elutasították a pártok, de itt elmondható az is, hogy a nagy meglepetésre parlamenti párttá vált alakulat maga sem erőltette a kormányra lépést.

A hárompárti koalíciónak tehát nem volt alternatívája, a pártok olyan körülmények között kezdtek bele a kormányalakítási tárgyalásokba, hogy végig tudták: nincs más út, csak a megegyezés, egyik párt sem akart ugyanis ellenzékbe kerülni. Ennek megfelelően meg is született a kormány és a kormányprogram, ami máris konfliktusokat szült elsősorban a PNL-ben. A korábban a miniszterelnöki tisztségről lemondott és Klaus Iohannissal hűvös viszonyba kerülő Ludovic Orban pártelnök ugyanis egy olyan tisztség – a képviselőházi elnökség – elérését tűzte ki maga számára, amely biztosítja a befolyását a jövőben és megakadályozza, hogy partvonalra kerüljön. Ez a szándéka azonban annyira nyilvánvaló volt, hogy a tárgyaló felek is megérezhették: Orban attól fél, hogy saját pártja és az elnök szorítja háttérbe és ezért – cserébe a házelnöki tisztségért – hajlandó fontos tárcák átengedésére. Ennek megfelelően több fajsúlyos minisztériumot is elvesztett a PNL, az uniós alapokkal foglalkozó tárcát az USR PLUS, a regionális operatív programot kezelő fejlesztési minisztériumot az RMDSZ kapta meg.

A kormány összetétele ugyanakkor azt az elvet látszik követni, hogy mindhárom párt kap funkciókat az egész kormánystruktúrában és a két miniszterelnök-helyettesi tisztség is azt mutatja, hogy a felek partnerségben gondolkodnak, mind a három pártnak rálátása lesz az egész kormányra, nem csak azokra a minisztériumokra, amelyek vezetését megkapták.

A PNL megtartotta a külpolitikával összefüggő tárcákat, de itt továbbra is Iohannis elnök bizalmasai irányítanak majd, Nicolae Ciucu és Bogdan Aurescu. Florin Cîțu miniszterelnöki tisztségével megüresedett a pénzügyminisztérium is, de ezt és a belügyet is meg tudta tartani a párt. Fontos tárca még a liberálisoknál az energiaügy, a fekete-tengeri gáztermelés és a cernavodă-i fejlesztés mindenképpen ide tartozik majd, ezzel az óriási amerikai hitel által alátámasztott beruházás irányítása is.

Az USR PLUS erős, de ugyanakkor nehéz tárcákat kapott, mint az igazságügy vagy az egészségügy, amelyek irányításával bebizonyíthatják, hogy képesek valódi változásokat hozni a román politikában, de el is bukhatnak, hiszen érdemi előrelépés nélkül teljesen ugyanolyan párttá válhatnak, mint amelyek bírálata életre hívta őket. Fontos még a közlekedés, amely óriási európai pénzeket kaphat a következő időszakban és látványos előrelépés érhető el, de a részben kiüresített – energetikai ügyek nélkül maradt – gazdasági minisztériumnak is fontos szerepe lehet a válság utáni helyreállításban.

Az RMDSZ szempontjából a fejlesztési tárca nagyon fontos, ebben lesz a regionális operatív program, amely a területfejlesztés legfontosabb eszköze és ennek irányításával az erdélyi és székelyföldi infrastruktúrafejlesztés új lendületet kaphat. A kormány beruházási alapját is ez a tárca kezeli majd, így Cseke Attila az egész koalíció számára politikailag fontos alap forrásait oszthatja el. A környezetvédelmi tárca is fontos, Tánczos Barna irányítása alatt is lesznek EU-s pénzek, az erdőgazdálkodás szintén befolyásos terület és a vízügy is nagyon érzékeny dolog. Az ifjúsági és sportminisztériumot némileg meglepetésre a politikán kívüli Novák Károly Eduárd paralimpikon kapta.

A kormányprogramban helyet kapott egy kisebbségi fejezet is, ennek leghangsúlyosabb pontja a Tăriceanu-kormány által 2005-ben parlamentbe terjesztett és azóta ott porosodó kisebbségi törvény felújítása lesz. Kérdés, hogyan alakítják át a tervezetet, az ugyanis két fő részből áll: egyrészt összefoglalja a román törvényekben jelenleg is meglévő kisebbségi jogi normákat – ezzel valószínűleg nem lesz gond. Másrészt tartalmazza a Kulturális Autónia Tanács megalapítását és állami finanszírozását, ez pedig gyakorlatilag a kulturális autonómia elérését jelentené, ez a kisebbségi miniparlament-szerű intézmény hozná a döntéseket a kisebbségek kulturális, oktatási intézményeit illetően, de nem világos, hogy pontosan milyen intézmények tartoznának ide. Ez már nehezebb dió, kérdés, hogy a koalíciós társak mit bírnak el ezen a téren és megéri-e olyan körülmények között létrehozni ezt az intézményt.

Összességében a választás utáni helyzet kedvező esélyt adott az RMDSZ-nek és a kormányalakítási tárgyalások során is elérte a Szövetség azt, amit elérhetett, most az lesz a fő kérdés, hogy működőképes-e ez a koalíció vagy sem. Itt több veszély is leselkedik a stabilitásra, egyrészt a PNL-n belüli hatalmi harcok, a 2020-as évi pártkongresszus és ennek kapcsán Orbán és Iohannis vetélkedése az, ami megváltoztathatja az erőviszonyokat a párton belül. Florin Cîțu miniszterelnök szerepe is kérdéses, nem világos, hogy ő inkább Iohannis vagy inkább Orbán oldalára áll ebben a küzdelemben, vagy inkább önálló politikai pólust képezne.

Instabilitási faktornak tekinthetők még az USR PLUS-on belüli hatalmi harcok, Dacian Cioloș társelnök szerepe nem tiszta, mivel ő megmarad Brüsszelben, és úgy tűnik,

hogyan próbálja előkészíteni a 2024-es államfői kampányát. Mert elég egyértelmű, hogy erre a tisztségre szeretne jelentkezni, de ehhez nyilván lesz egy-két szava az USR-nek és a PNL-nek is. Mindenesetre Cioloş ezt a célt tarthatja majd szem előtt, ami adott esetben veszélyeztetheti az USR PLUS egységét is. Ehhez járul hozzá, hogy a másik társelnök, Dan Barna fejét is többen követelik a párton belül, amit ideig-óráig elnyomhat a miniszterelnök-helyettesi tisztség, de a kormányzati munka során ő lesz az első számú felelős annak, ha az USR PLUS célkitűzései nem valósulnak meg és egy ennyire ideologizált és némely szempontból radikális pártban is könnyen belső forradalomhoz vezethet.